

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
з дисципліни «Історія міжнародних відносин»

рівень вищої освіти : перший (бакалаврський)

галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма : «Міжнародні відносини та регіональні студії»

спеціалізація

вид дисципліни : обо'язкова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Укладач:

Лиман Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства ХНУ імені В. Н. Каразіна

2020/2021 навчальний рік

2. Навчальний контент:

Розділ 1. Вступ. Історія міжнародних відносин від Давнини до середини XVII ст.

Тема 1. Історія міжнародних відносин як об'єкт вивчення

Предмет, мета та завдання курсу. Структура та періодизація курсу. Основи вивчення історії міжнародних відносин. Характеристика ключових термінів : міжнародні відносини, міжнародна політика, світовий порядок, світова політика, дипломатія, зовнішня політика, переговори, міждержавний договір. Типи держав. Поняття міжнародного права. Сутність суверенітету. Основні категорії учасників міжнародних відносин. Інтереси та цілі учасників міжнародних відносин. Види та форми міжнародних відносин. Особливості розвитку міжнародних відносин на різних етапах всесвітньої історії.

Тема 2. Держави стародавнього Сходу у міжнародних відносинах

Перші цивілізації Стародавнього Сходу й активізація міграційних процесів. Перші військові походи. Особливості міждержавних відносин на стародавньому Сході. Формування інституту посольств, дипломатичного церемоніалу, династичної, «шлюбної» та «подарункової» дипломатії. Династичні шлюби і обмін заручниками як практика ведення міжнародних відносин. Перші міждержавні договори. Значення єгипетсько-хеттського договору 1278 р. до н.е. для історії міжнародних відносин. Становлення системи міждержавних відносин на Стародавньому Сході. Виникнення дипломатії. Посилення експансіоністської політики. Військові походи Аххадського царства, Ассирії, Персидської держави тощо. Особливості зовнішньої політики Єгипту. Стародавня Індія в системі міждержавних відносин. Закони Ману про дипломатів та їхню діяльність. Зовнішня політика Китаю. Особливості китайської дипломатії. Чжан Цянь.

Тема 3. Міждержавні відносини в античному світі

Форми міжнародних зв'язків у Давній Греції. Ставлення до війни, миру й міждержавних стосунків в працях давньогрецьких мислителів. Греція гомеровського періоду у міжнародних відносинах. Дипломатичні місії в поемах Гомера. Політичні та економічні відносини між давньогрецькими полісами в архаїчну епоху. Грецька колонізація Середземного та Чорного морів. Греко-перські війни 499 - 449 рр. до н. е. Зростання протиріч між Афінами та Спартою. Пелопоннеська війна (431 - 404 рр. до н. е.). Дипломатія та війни Філіпа Македонського. Захоплення Греції Македонією. Коринфський союз. Походи Олександра Македонського на Схід та їх наслідки. Особливості давньоримської дипломатії. Формування міжнародного права. Сфера діяльності колегії феціалів. Зовнішня політика Римської республіки. Пунічні війни. Зовнішня політика Римської імперії. Експансія Риму у Західну, Центральну Європу, Північну Африку, Близький Схід. Договори з федератами. Середземноморська система міждержавних відносин в VI ст. до н. е. – V ст. н. е.

Тема 4. Міжнародні відносини й дипломатія у добу раннього Середньовіччя

Велике переселення народів як новий фактор зовнішньої політики. Падіння Західної Римської імперії та утворення нових варварських держав. Завоювання франків. Зовнішня політика Меровінгів та Каролінгів. Зовнішньополітичні доктрини Карла Великого. Утворення та розпад Франкської імперії. Верденська угода. Постверденська Європа у системі міжнародних відносин. Походи угорців і норманів. Особливості міждержавних відносин у добу раннього Середньовіччя. Система феодальної ієрархії та дипломатія сеньйорів. Церемоніал, дипломатичне листування, нормативно-правові основи міжнародних стосунків. Роль династичних зв'язків у міжнародних відносинах доби

Середньовіччя. Зовнішня політика Візантійської імперії. Дипломатія Київської Русі. Арабські завоювання. Міжнародні стосунки Арабського халіфату.

Тема 5. Міжнародні відносини та зовнішня політика держав середньовічній Європи у XI-XV ст.

Загальна характеристика змін у міжнародних відносинах держав середньовічній Європи у XI-XV ст. Створення консульської служби. Перші міжнародні конгреси. Протистояння між папством та німецькими імператорами. Дипломатична активність духовенства. Ідея «Божого миру». Церковні собори. Вплив християнства та лицарства на формування зовнішньополітичних доктрин Середньовіччя. Хрестові походи. Міжнародна діяльність духовно-лицарських орденів. Діяльність західноєвропейських та візантійських дипломатів. Етапи та завершення реконквісти. Підсилення національних держав й загострення боротьби між транснаціональними та національними інтересами. Столітня війна та її міжнародні наслідки. Міжнародне становище Київської Русі. Утворення Галицько-Волинської держави та її відносини із Золотою Ордою, Литвою і Польщею.

Тема 6. Міждержавні відносини на Середньовічному Сході у XI-XV ст.

Зовнішня політика країн Близького Сходу напередодні та під час хрестових походів. Сельджукський та Єгипетсько-сирійський султанати у міждержавних відносинах. Монголо-татарська навала, як новий зовнішньополітичний чинник. Створення Монгольської імперії та її міждержавні зв'язки. Зовнішня політика імперії Тимурідів. Завоювання турків-османів та загибель Візантії. Османська загроза країнам Європи. Зовнішня політика середньовічної Індії. Делійський султанат та його боротьба з експансією монголів і Тамерлана. Міжнародне становище середньовічного Китаю. Монгольське завоювання Китаю та його політичні наслідки. Зовнішня політика китайської династії Мін. Японія в міжнародних відносинах Середньовіччя.

Тема 7. Міжнародні відносини у Ранній Новий час (кінець XV – перша половина XVII ст).

Вплив Великих географічних відкриттів та ідеології гуманізму й Реформації на формування нових імперативів зовнішньої політики провідних держав. Колонізація європейцями Нового світу. Розширення меж європейської цивілізації. Перші договори в Тордесільясі (1494) та Сарагосі (1529) про розподіл світу на сфери впливу. Основні риси зовнішньої політики західноєвропейських країн в XVI ст. Протиріччя між Іспанією, Священною Римською імперією та Францією. Італійські війни. Іспано-англійське суперництво у XVI ст. Зовнішньополітичні наслідки Громадянських (Релігійних) воєн у Франції. Утворення Речі Посполитої та її зовнішня політика. Зовнішня політика Росії у XVI – першій половині XVII ст. Передумови Тридцятилітньої війни. Активізація боротьби країн Габсбурзького блоку і Антигабсбурзької коаліції. Події в Чехії. Тридцятилітньої війни та їх характеристика. Вестфальський мир 1648 р. Країни Сходу у міждержавних відносинах в кінці XV – першій половині XVII ст.. Турецька загроза. Утворення на Середньому Сході та у Південній Азії Імперії Великих моголів. Об'єднання Індії під владою Великих Моголів. Зовнішня політика Акбара та Шах Джахана.

Розділ 2. Вестфальська, Віденська та Версальсько-Вашингтонська системи міжнародних відносин.

Тема 8. Вестфальська система міжнародних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.).

Головні принципи Вестфальської системи міжнародних відносин (принцип балансу сил, державного суверенітету, дії міжнародного права, пріоритет національних інтересів, рівності прав держав та ін.). Європейська рівновага. Спроби Франції домогтися гегемонії

у Європі та світі у другій половині XVII – XVIII ст. Національно-визвольна війна українського народу. Дипломатія Козацької держави. Послаблення Речі Посполитої. Війна за іспанську спадщину 1701-1714 рр. та її наслідки. Північна війна та Ніштадтський мирний договір 1721 р. Російська імперія як новий чинник світової політики. Російсько-турецькі війни XVIII ст. Семирічна війна 1756-1763 рр. та її наслідки для Європи і світу. Міжнародні відносини під час боротьби північноамериканських колоній Англії за незалежність. Створення США. Вплив ідей Просвітництва та масонських лож на формування зовнішньополітичних прагнень буржуазії. Занепад дворянсько-династичної дипломатії абсолютних монархій.

Тема 9. Міжнародні відносини під час Великої Французької революції та Наполеонівських воєн

Початок Великої Французької революції та її вплив на міжнародні відносини. Зовнішньополітичні інтереси французької буржуазії. Перші зовнішньополітичні рішення революційної Франції. Принцип верховенства нації. Війни революційної Франції. Порушення старої системи європейської рівноваги. Позиція провідних країн. Боротьба революційної французької буржуазії проти контрреволюційних антифранцузьких коаліцій на чолі з Англією. Прихід Наполеона до влади та початок Наполеонівських воєн. Дипломатична та розвідницька діяльність Ш. Талейрана. Сутність «континентальної блокади» Англії. Імперія Наполеона, її зовнішньополітичні імперативи. Поразка Наполеона у Росії. Крах наполеонівської імперії. Вплив революційних та наполеонівських воєн на світову політику.

Тема 10. Віденська система міжнародних відносин

Віденський конгрес 1814-1815 рр. та формування Віденської системи міжнародних відносин. К. фон Меттерніх. «Європейський концерт». Принцип легітимізму. Створення Священного Союзу. Вплив на зовнішню політику провідних держав національно-визвольної боротьби народів Латинської Америки, Центральної та Південної Європи. «Східне питання». «Доктрина Монро» і початок експансіонізму США. Зовнішньополітичні наслідки європейських революцій 1848-1849 рр. та Кримської війни. Паризький конгрес 1856 р. Нейтралізація Чорного моря. Національно-визвольні та національно-об'єднавчі рухи у світі в середині та третій чверті XIX ст. Утворення дуалістичної Австро-Угорщини. Об'єднання Італії. Франко-пруська війна та об'єднання Німеччини. Союз Трьох імператорів. Загострення «Східного питання» та русько-турецька війна 1877-1878 рр. Сан-Стефанський мирний договір та Берлінський конгрес. Колоніальна політика європейських країн та зростання колоніальних та континентальних протиріч. Троїстий Союз 1882 р. Російсько-французький союз 1891-1893 рр.

Тема 11. Міжнародні відносини напередодні Першої світової війни

Загострення відносин між провідними державами наприкінці XIX – на початку XX ст. Іспано-американська та англо-бурська війни. Суперництво між великими державами на Далекому Сході. Російсько-японська війна. Причини загострення англо-германських протиріч. «Сердечна згода» (Антанта) між Англією та Францією (1904). Англо-російська угода 1907 р. Протистояння між двома військово-політичними блоками. Марокканські кризи. Боснійська криза. Тріполітанська (італо-турецька війна). Перша та Друга Балканські війни. Причини Першої світової війни Стратегічні плани та військовий потенціал Центральних держав й країн Антанти. Дипломатичні зусилля провідних країн щодо посилення військово-політичних коаліцій. «Сараєвське вбивство», Липнева політична криза 1914 р. та проголошення війни.

Тема 12 Перша світова війна як головний фактор світової політики 1914-1918 рр.

Початок воєнних дій. Вплив військових дій на Західному та Східному фронтах на активність дипломатичних корпусів воюючих держав. Вступ Японії та Османської імперії у війну. Позиція США. Роспад II Інтернаціоналу. Дезорганізація робітничого та пацифістського руху. Кампанії 1915 р. Вступ до війни Італії та Болгарії. Воєнні дії 1916 р. Верденська битва та операція на Соммі. Брусиловський прорив. Спроби та провал «мирних маневрів» держав в 1916-1917 рр. Мирні пропозиції Німеччини. Вплив воєнних дій на перетворення США на фінансово-промисловий центр світу. Нові пріоритети американської зовнішньої політики. Лютнева революція в Росії. Воєнні дії у 1917 р. Вступ США до війни. Жовтневий переворот. Міжнародні наслідки Лютневої революції та Жовтневого перевороту в Росії. Декрет II Всеросійського з'їзду Рад про мир та його справжні цілі. Брестський мирний договір. «14 пунктів» В. Вільсона. Воєнні дії 1918 р. Поразка Німеччини та її союзників. Розпад Австро-Угорщини. Комп'єнське перемир'я. Підсумки Першої світової війни.

Тема 13. Міжнародні відносини у 1918-1929 рр. Створення Версальсько-Вашингтонської системи.

Паризька мирна конференція 1919-1920 рр. Плани головних держав-переможниць. Версальський договір з Німеччиною. Мирні угоди з союзниками Німеччини. Переділ світу. Створення та початок діяльності Ліги Націй. Боротьба держав за панування на Тихому океані. Вашингтонська конференція 1921-1922 рр. Договори «чотирьох», «п'яти» та «дев'яти». Створення Версальсько-Вашингтонської системи та її головні протиріччя. Особливості міжнародних відносин у першій половині 1920-х рр. Генуезька конференція. Рапальський договір. Гаазька конференція. Міжнародне визнання СРСР. Протиріччя на Близькому Сході. Лозаннська конференція. Локарнські угоди. та їх вплив на міжнародні відносини. Репараційне питання у 1920-х рр. Плани Дауеса та Юнга. Міжнародні відносини у другій половині 1920-х рр. Пакт Бріана-Келлога.

Тема 14. Міжнародні відносини у 1929-1939 рр. Крах Версальсько-Вашингтонської системи.

Світова економічна криза та її вплив на міжнародні відносини. Воєнний конфлікт на Далекому Сході. Конференція по роззброєнню. Гітлерівська Німеччина – головне вогнище війни. Вихід Японії та Німеччини з Ліги Націй. Крах Версальсько-Вашингтонської системи. Початок відкритої агресії. Напад Італії на Ефіопію. Італо-німецька інтервенція в Іспанії. Вісь Рим-Берлін. «Антикомінтернівський пакт». Вторгнення японських військ до Центрального Китаю. Політика умиротворення агресорів. «Аншлюс» Австрії. Мюнхенська угода та її наслідки. Захоплення Італією Албанії. «Політика гарантій» Англо-франко-радянські переговори та їх зрив. Пакт Молотова-Ріббентропа. Додатковий таємний протокол про розподіл територій у Центрально-Східній Європи.

Тема 15. Міжнародні відносини в період Другої світової війни (1939–1945 рр.)

Причини та початок Другої Світової війни. Напад Німеччини на Польщу. Вступ Великої Британії та Франції у війну. «Дивна війна». Приєднання до СРСР Західної України та Західної Білорусі. Радянсько-фінська війна. Приєднання до СРСР країн Прибалтики, Бессарабії та Північної Буковини. Діяльність Ліги Націй на початку війни. Перехід Німеччини до активних воєнних дій на Заході. Поразка Франції. Режим «Віші». «Битва за Англію». Воєнні дії в Африці та басейні Тихого океану. Виникнення англо-американського блоку. Радянсько-німецькі стосунки у 1939-1941 рр. Напад Німеччини та її сателітів на СРСР. Особливості формування та діяльність антифашистської коаліції. Вступ США у війну. Розпуск Комінтерну. Московська нарада міністрів закордонних справ трьох держав. Тегеранська конференція та її рішення. Вплив перемог радянських військ на

дипломатичні дії СРСР. Кримська (Ялтинська) конференція. Поразка і капітуляція Німеччини. Конференції у Сан-Франциско та Потсдамі. Міжнародні відносини у Азійсько-Тихоокеанському регіоні під час війни. Беззастережна капітуляція Японії. Головні підсумки Другої світової війни.

2. Плани практичних (семінарських) занять, самостійної роботи ***Семінарське заняття 1. Історія міжнародних відносин як об'єкт вивчення***

План семінару / Питання для обговорення

1. Предмет, мета та завдання курсу «Історія міжнародних відносин».
2. Основи вивчення історії міжнародних відносин. Характеристика ключових термінів
3. Типи держав. Поняття міжнародного права.
4. Сутність суверенітету.
5. Основні категорії учасників міжнародних відносин.
6. Інтереси та цілі учасників міжнародних відносин.
7. Види та форми міжнародних відносин.
8. Особливості розвитку міжнародних відносин на різних етапах всесвітньої історії.

Семінарське заняття 2(3). Міждержавні відносини в античному світі

План семінару / Питання для обговорення

1. Форми міжнародних зв'язків у Давній Греції. Ставлення до війни, миру й міждержавних стосунків в працях давньогрецьких мислителів.
2. Греція гомеровського періоду у міжнародних відносинах. Дипломатичні місії в поемах Гомера.
3. Політичні та економічні відносини між давньогрецькими полісами в архаїчну епоху. Грецька колонізація Середземного та Чорного морів.
4. Греко-перські війни 499 - 449 рр. до н. е.
5. Зростання протиріч між Афінами та Спартою. Пелопоннеська війна (431 - 404 рр. до н. е.).
6. Захоплення Греції Македонією. Походи Олександра Македонського на Схід та їх міжнародні наслідки.
7. Особливості давньоримської дипломатії. Формування міжнародного права.
8. Зовнішня політика Римської республіки. Пунічні війни.
9. Зовнішня політика Римської імперії. Експансія Риму у Західну, Центральну Європу, Північну Африку, Близький Схід.
10. Середземноморська система міждержавних відносин в VI ст. до н. е. – V ст. н. е.

Семінарське заняття 3 (6). Міждержавні відносини на Середньовічному Сході у XI-XV ст.

План семінару / Питання для обговорення

1. Зовнішня політика країн Близького Сходу напередодні та під час хрестових походів.
2. Монголо-татарська навала. Створення Монгольської імперії та її міждержавні зв'язки.
3. Зовнішня політика імперії Тимурідів.

4. Завоювання турків-османів та загибель Візантії. Османська загроза країнам Європи.
5. Зовнішня політика середньовічної Індії. Делійський султанат та його боротьба з експансією монголів і Тамерлана.
6. Міжнародне становище середньовічного Китаю. Монгольське завоювання Китаю та його політичні наслідки.
7. Зовнішня політика китайської династії Мін.
8. Японія в міжнародних відносинах Середньовіччя.

Семінарське заняття 4 (7). Міжнародні відносини у Ранній Новий час (кінець XV – перша половина XVII ст).

План семінару / Питання для обговорення

1. Вплив Великих географічних відкриттів та ідеології гуманізму й Реформації на формування нових імперативів зовнішньої політики провідних держав.
2. Колонізація європейцями Нового світу.
3. Протиріччя між Іспанією, Священною Римською імперією та Францією в XVI ст. Італійські війни.
4. Іспано-англійське суперництво у XVI ст.
5. Зовнішньополітичні наслідки Громадянських (Релігійних) воєн у Франції.
6. Утворення Речі Посполитої та її зовнішня політика.
7. Зовнішня політика Росії у XVI – першій половині XVII ст.
8. Передумови, хід та наслідки Тридцятилітньої війни.
9. Країни Близького Сходу у міждержавних відносинах в кінці XV – першій половині XVII ст. Турецька загроза.
10. Утворення та міжнародне становище Імперії Великих моголів

Семінарське заняття 5 (8). Вестфальська система міжнародних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.).

План семінару / Питання для обговорення

1. Головні принципи Вестфальської системи міжнародних відносин.
2. Боротьба Франції за гегемонію у Європі та світі у другій половині XVII – XVIII ст.
3. Національно-визвольна війна українського народу. Дипломатія Козацької держави.
4. Війна за іспанську спадщину 1701-1714 рр. та її наслідки.
5. Північна війна та Ніштадтський мирний договір 1721 р. Російська імперія як новий чинник світової політики.
6. Російсько-турецькі війни XVIII ст.
7. Семирічна війна 1756-1763 рр. та її наслідки для Європи і світу.
8. Міжнародні відносини під час боротьби північноамериканських колоній Англії за незалежність. Створення США.
9. Занепад дворянсько-династичної дипломатії абсолютних монархій.

Семінарське заняття 6 (9). Міжнародні відносини під час Великої Французької революції та Наполеонівських воєн

План семінару / Питання для обговорення

1. Початок Великої Французької революції та її вплив на міжнародні відносини. Перші зовнішньополітичні рішення революційної Франції.
2. Війни революційної Франції. Порушення старої системи європейської рівноваги.
3. Прихід Наполеона до влади та початок Наполеонівських воєн.
4. Дипломатична та розвідницька діяльність Ш. Талейрана.
5. Імперія Наполеона, її зовнішньополітичні імперативи.
6. Крах наполеонівської імперії.
7. Вплив революційних та наполеонівських воєн на світову політику.

Семінарське заняття 7 (12). Перша світова війна як головний фактор світової політики 1914-1918 рр.

План семінару / Питання для обговорення

1. Причини та початок Першої світової війни.
2. Воєнні дії 1914 р. та їх вплив на активність дипломатичних корпусів воюючих держав.
3. Кампанії 1915 р.
4. Воєнні дії 1916 р.
5. Спроби та провал «мирних маневрів» держав в 1916-1917 рр.
6. Воєнні дії у 1917 р. Вступ США до війни.
7. Міжнародні наслідки Лютневої революції та Жовтневого перевороту в Росії. Брестський мирний договір.
8. «14 пунктів» В. Вільсона. Воєнні дії у 1918 р.
9. Закінчення та підсумки Першої світової війни.

Семінарське заняття 8 (15). Міжнародні відносини в період Другої світової війни (1939–1945 рр.)

План семінару / Питання для обговорення

1. Причини Другої Світової війни.
2. Початок Другої світової війни. «Дивна війна».
3. Територіальне розширення СРСР у 1939-1940 рр. Радянсько-німецькі стосунки у 1939-1941 рр.
4. Воєнні дії та дипломатичні стосунки у 1940- першій половині 1941 рр. р.
5. Напад Німеччини та її сателітів на СРСР. Воєнні дії у 1941-1942 рр.
6. Особливості формування та діяльність антифашистської коаліції. Вступ США у війну.
7. Воєнні дії та дипломатичні стосунки у 1943 р. Тегеранська конференція та її рішення.
8. Вплив перемог радянських військ на дипломатичні дії СРСР. Кримська (Ялтинська) конференція.
9. Поразка і капітуляція Німеччини. Конференції у Сан-Франциско та Потсдамі.
10. Міжнародні відносини у Азійсько-Тихоокеанському регіоні під час Другої світової війни. Поразка і капітуляція Японії.
11. Головні підсумки Другої світової війни.

Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Історія міжнародних відносин як об'єкт вивчення

1. В чому полягає предмет, мета та завдання курсу «Історія міжнародних відносин»?
2. Визначте ключові терміни курсу.
3. Зробіть порівняльний аналіз типів держав, як суб'єктів міжнародних відносин.
4. Визначте сутність суверенітету.
5. У чому полягають основні інтереси та цілі учасників міжнародних відносин?
6. Розкрийте види та форми міжнародних відносин.
7. Проаналізуйте дискусійні питання про періодизацію міжнародних відносин у працях зарубіжних дослідників
8. Дайте порівняльний аналіз особливостей розвитку міжнародних відносин на різних етапах всесвітньої історії.

Література

- Беловолов Ю. Г. История дипломатии : учебное пособие / Ю. Г. Беловолов. Донецк : ДонНУ, 2008. 231 с.
- Винокуров В. И. История военной дипломатии. В 4-х т. / В. И. Винокуров. М.: ООО НИЦ «Инженер». 2011.Т. 1-4.
- Горохов В. Н. История международных отношений. 1918-1939: Курс лекций / В. Н. Горохов. М. : Изд-во МГУ, 2004. 287 с.
- Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.
- Ди Нольфо Э. История международных отношений. (1918-1999) / Э. Ди Нольфо. М.: Логос, 2003. 1306 с.
- Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Ж.-Б. Дюрозель. К.: Основи, 1995. 903 с.
- Ермаков В. История международных отношений XX века: Учебное пособие / В. Ермаков. Спб., 2008. Санкт-Петербург : Соларт, 2008. 511 с.
- Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.
- Индукаева Н. С. История международных отношений 1918 – 1945 гг.: Учебное пособие / Н. С. Индукаева. Томск, 2003. Учебное пособие. Томск: Издательство Томского университета. 2003. 170 с.
- Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.
- Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
- История международных отношений: основные этапы от древности до наших дней: Ученое пособие / Под ред. Г. В. Каменского, О.А. Колобова, Э. Г. Соловьева. М., 2007. М., Логос, 2007, 712 с.
- История международных отношений. Т. 1. От Вестфальского мира до окончания Первой мировой войны / Под ред А.В. Торкунова, М.М. Наринского. М.: Аспект Пресс, 2012. 400 с. .
- История международных отношений. Т. 2. Межвоенный период и Вторая мировая война / Под ред А.В. Торкунова, М.М. Наринского. М.: Аспект Пресс, 2012. 496 с. .
- История международных отношений в документах и воспоминаниях современников : Хрестоматия. СПб.: Изд-во С.-Петербур. гос. ун-та. Вып. 1: Конец XV в. - 1918 г. / [Сост. С.В. Лобачев, А.Ю. Павлов]. 2003. 359 с.;

- История международных отношений в документах и воспоминаниях современников : Хрестоматия. СПб.: Изд-во С.-Петерб. гос. ун-та. Вып. 2: 1919-1939 гг. / [сост. Н. С. Ниязов, А. А. Малыгина]. 2008. 319,
- Каменський А. Вступ до міжнародних відносин / А. Каменський. Львів: Світ, 1995. 144 с.
- Кучик О. С. Зовнішня політика України: навчальний посібник / О. С. Кучик, О. А. Заяць. К.: Знання, 2010. 334 с.
- Марущак М. Й. Історія дипломатії ХХ ст.: Курс лекцій / М. Й. Марущак. Львів: Бескіт Біт, 2003. 303 с.
- Очерки истории международных отношений: Учебное пособие / Под ред. О. А. Колобова. М. : Нижний Новгород, 2001. 635 с.
- Пинкин В.И. История международных отношений / В. И. Пинкин, В.Г. Шишкин. Новосибирск: Изд-во НГТУ, 2015. 208 с.
- Сидоров А. Ю. История международных отношений. 1918–1939 гг.: Учебник. 2-е изд. / А. Ю. Сидоров, Н. Е. Клейменова. М.: ЗАО Центрполиграф, 2008. 640 с.
- Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.
- Чекаленко Л.Д. Витоки української дипломатії: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дипломатична академія України при МЗС України. К.: LAT & K, 2010. 340с.

Тема 2. Держави стародавнього Сходу у міжнародних відносинах

1. У чому полягають головні особливості міждержавних відносин на стародавньому Сході?
2. Як на стародавньому Сході виникла дипломатія?
3. Схарактеризуйте воєнні походи Аккадського царства, Ассирії, Персидської держави.
4. Чи можна вважати східний вектор зовнішньої політики Стародавнього Єгипту основним?
5. У чому полягає значення єгипетсько-хеттського договору 1278 р. до н.е. для історії міжнародних відносин.
6. Чи впливали Закони Ману на діяльність дипломатів Стародавньої Індії?
7. Яку роль відіграв Чжан Цянь в історії дипломатії Стародавнього Китаю?

Література

- Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.
- Васильев Л.С. Древний Китай / Л.С. Васильев. М: Восточная литература.-Т.1. Предыстория, Шан-Инь, Западное Чжоу (до VIII в. до н.э.).1995.-377 с.; Т.2.Период Чуньцю (VIII-V вв. до н.э), 2000.-623 с.; Т. 3: Период Чжаньго (V—III вв. до н.э.). 2006. 679 с.
- Васильев Л.С. История Востока : в 2 т. 6-е изд. / Л.С. Васильев. М. Издательство Юрайт., 2013.Т. 1. 722 с.
- Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.
- Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.
- История Древнего Востока / под ред. В.И. Кузищина. М.: Академия, 2007. 368 с.
- История Древнего Востока. Тексты и документы. / Под ред. В.И. Кузищина. М.: Высшая школа, 2002. 719 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Меликсетов А. В. (ред.) История Китая. Учебник. 2-е изд., испр. и доп. М.: Изд-во МГУ, Изд-во «Высшая школа», 2002. 736 с.

Москати С. Цивилизации Древнего Востока / С. Москати. М.: Центрполиграф, 2010. 318 с.

Стучевский И.А. Межгосударственные отношения и дипломатия на Древнем Востоке / И.А. Стучевский. М.: «Наука», 1987. 311 с.

Эббот Д. Дарий Великий: владыка половины древнего мира / Д. Эббот. М.: Центрполиграф, 2003. 224 с.

Тема 3. Міждержавні відносини в античному світі

1. Якими були форми міжнародних зв'язків у Стародавній Греції?
2. Розкрийте причини створення та особливості міжнародної діяльності симмахій у Стародавній Греції.
3. Під впливом яких чинників здійснювалася грецька колонізація Середземного та Чорного морів?
4. Якими були причини та наслідки греко-перських війн 499 - 449 рр. до н. е.
5. Схарактеризуйте походи Олександра Македонського на Схід та їх наслідки.
6. В чому полягають особливості давньоримської дипломатії?
7. Під впливом яких чинників у Римі Формувалося міжнародне право?
8. Які міжнародні наслідки мала перемога Риму у Пунічних війнах?
9. Схарактеризуйте напрями експансії Риму часів імперії.

Література

Бобровникова Т. А. Встреча двух миров. Эллада и Рим глазами великого современника / Т. А. Бобровникова. М.: АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2012. 448 с.

Бобровникова Т. А. Сципион Африканский / Т. А. Бобровникова. М.: Молодая гвардия, 2009. 420 с.

Боннар А. Греческая цивилизация: в 3 т. / А. Боннар. Ростов н/Д.: Феникс, 1994. Т. 1. 448 с.

Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.

Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ: Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с..

Грин П. Александр Македонский: Царь четырёх сторон света / П. Грин; пер. с англ. М.: ЗАО «Центрполиграф», 2003. 304 с.

Грант М. Греческий мир в доклассическую эпоху / М. Грант; пер. с англ.. М.: ТЕРРА-Книжный клуб, 1998. 528 с.

Грант М. Классическая Греция / М. Грант. / Пер. с англ. М.: ТЕРРА—Книжный клуб, 1998. 336 с.

Грант М. Крушение Римской империи / М. Грант. Пер. с англ. М.: ТЕРРА – Книжный клуб, 1998. 224 с.

Джонс А.Х.М. Гибель античного мира / А.Х.М. Джонс. Ростов-на-Дону, Изд-во "Феникс", 1997, 576 с.

Дройзен И. Г. История эллинизма. История эпигонов / И. Г. Дройзен. М.: Академический проект; Киров: Константа, 2011. 619 с.

Елисеев М. Б. Вторая Пуническая война / М. Б. Елисеев. М.: Вече, 2018. 480 с.

Жигунин В. Д. Международные отношения эллинистических государств в 280-220 гг. до н. э. / В. Д. Жигунин. Казань.: Издательство Казанского университета, 1980. 192 с.

- Зелинский Ф.Ф. Римская республика. / Ф. Ф. Зелинский. СПб.: Алетейя, 2002. 448 с.
- История Древнего Рима / В. И. Кузицин, И. А. Гвоздева ; под ред. В. И. Кузицина. М.: Академия, 2005. 448 с.
- История Древнего Рима. Тексты и документы : в 2 ч. / под ред. В. И. Кузицина. Москва : Высшая школа, 2004 Ч. 2 : Римское право и общество. - 2005. 319 с.
- История Древней Греции : учеб. для вузов / В. И. Кузицин [и др.] ; под ред. В. И. Кузицина. М. : Академия, 2006. 479 с.
- История международных отношений: основные этапы от древности до наших дней: Учебное пособие / Под ред. Г. В. Каменского, О.А. Колобова, Э. Г. Соловьева. М., 2007. М., Логос, 2007, 712 с.
- Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
- Ковалев С. И. История Рима / С. И. Ковалев. СПб.: Полигон, 2002. 864 с.
- Левек П. Эллинистический мир. Пер. с франц. / П. Левек. М.: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1989. 252 с
- Межгосударственные отношения и дипломатия в античности / Колл. монография. Казань: Мастер Лайн, 2000. 354 с.
- Очерки истории международных отношений: Учебное пособие / Под ред. О. А Колобова. М. : Нижний Новгород, 2001. 635 с.
- Ревяко К. А. Пунические войны / К. А. Ревяко. Минск: Университетское, 1988. 272 с.
- Уортингтон Й. Филипп II Македонский / Й. Уортингтон. СПб.: Евразия, 2014. 400 с.
- Фор П. Александр Македонский / П. Фор. Пер. с франц. М. : Молодая гвардия, 2011. 445 с.
- Ханиотис А. Война в эллинистическом мире. Социальная и культурная история / А. Ханиотис. СПб.: Нестор-История, 2013. 432 с.
- Шеппард Рут. Александр Македонский: Армия, походы, враги / Пер. с англ. А. Колина. М.: Эксмо, 2010. 256 с.
- Яйленко В.П. Греческая колонизация VII–III вв. до н.э./ В.П. Яйленко. М.: «Наука».1982.

Тема 4. Міжнародні відносини й дипломатія у добу раннього Середньовіччя

1. Якими були причини падіння Західної Римської імперії та утворення нових варварських держав?
2. Зробіть порівняльний аналіз зовнішньої політики доби Меровінгів та Каролінгів.
3. Доведіть, що Верденська угода 843 р. сприяла процесу політичної роздробленості країн Західної Європи та подальшої дипломатії сеньйорів.
4. Схарактеризуйте головні особливості міждержавних відносин у добу раннього Середньовіччя.
5. Яке значення у дипломатії Візантії мала християнізація сусідніх народів та племен?
6. Чи можна вважати успішною дипломатію Ярослава Мудрого?
7. У чому полягають головні причини успішного завоювання арабами величезних територій?

Література

- Бартольд В.В. Работы по истории ислама и Арабского халифата / В.В. Бартольд. М.: "Восточная литература" РАН, 2002. 784 с.
- Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.
- Буданова В.П. Варварский мир эпохи великого переселения народов / В.П. Буданова. М.: Наука, 2000. 540 с.
- Велльхаузен Ю. Арабский халифат. Золотой век ислама / Ю. Велльхаузен. М.: Центрполиграф, 2018. 351 с.
- Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ: Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.
- Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.
- Історія Візантії. Вступ до візантиністики / За ред. С. Б. Сорочана і Л. В. Войтовича. Львів: Видавництво «Апріорі», 2011. 880 с.
- Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
- Історія середніх віків: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. / Ліхтей І., Надтока Г.М., Король В.Ю.; за заг. ред. Г.М. Надтоки. К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2018. 800 с.
- Нуждин О.И. История международных отношений в средние века: Курс лекций / О.И. Нуждин. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2001. 117 с.
- Успенский Ф. И. История Византийской империи / Ф. И. Успенский. М.: Издательство: Кучково поле, 2013, 496 с.
- Фильштинский И. Арабы и халифат / И. Фильштинский. М.: Ломоносовъ, 2015. 296 с.

Тема 5. Міжнародні відносини та зовнішня політика держав середньовічній Європи у XI-XV ст.

1. Схарактеризуйте зміни у міжнародних відносинах держав середньовічній Європи у XI-XV ст.
2. Як впливало на міжнародні відносини середньовічної Європи протистояння між папством та німецькими імператорами?
3. У чому полягають причини дипломатичної активності духовенства?
4. Зробіть порівняльний аналіз дипломатичних місій Джованні дель Плано Карпіні, Андре де Лонжюмо, Гільома де Рубрука.
5. Яким був вплив християнства та лицарства на формування зовнішньополітичних доктрин Середньовіччя?
6. Чи можна вважати Хрестові походи головною подією міжнародних відносин Заходу та Сходу у XI-XIII ст.?
7. Зробіть порівняльний аналіз дипломатичних місій Джованні дель Плано Карпіні, Андре де Лонжюмо, Гільома де Рубрука.
8. Схарактеризуйте причини та міжнародні наслідки Столітньої війни.

Література

- Басовская Н. И. Столетняя война : леопард против лилии / Н.И. Басовская. М.: Астрель; АСТ, 2003. 428 с.
- Брандедж Д. Крестовые походы. Священные войны Средневековья / Д. Брандедж. М.: ЗАО «Центрполиграф», 2011. 320 с.

Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.

Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ: Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.

Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.

Історія Візантії. Вступ до візантиністики / За ред. С. Б. Сорочана і Л. В. Войтовича. Львів: Видавництво «Апріорі», 2011. 880 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Історія середніх віків: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. / Ліхтей І., Надтока Г. М., Король В. Ю.; за заг. ред. Г. М. Надтоки. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. 800 с.

Колесницький Н. Ф. «Священна Римская империя»: притязания и действительность / Н. Ф. Колесницький. М.: Наука, 1977. 212 с.

Корриган Г. Столетня война / Г. Корриган. М.: АСТ, 2015. 351 с.

Лиман С. И. Крестоносцы и Византия: железом по мрамору. История противостояния и её отражение в творчестве В. К. Надлера // Византийская мозаика. Х., 2017. Вып. 5. С. 99-132.

Нуждин О. И. История международных отношений в средние века: Курс лекций / О. И. Нуждин. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2001. 117 с.

Перруа Э. Столетня война / Э. Перруа. СПб.: Евразия, 2002. 480 с.

Успенский Ф. И. История Византийской империи / Ф. И. Успенский. М.: Издательство: Кучково поле, 2013, 496 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Тема 6. Міждержавні відносини на Середньовічному Сході у XI-XV ст.

1. Зробіть порівняльний аналіз зовнішньої політики країн Близького Сходу напередодні та під час хрестових походів.

2. Як монголо-татарська навала та створення Монгольської імперії вплинули на міждержавні зв'язки?

3. У чому полягають головні причини загибелі Візантії?

4. Схарактеризуйте особливості зовнішньої політики делійського султанату.

5. Якими були політичні наслідки монгольського завоювання Китаю?

6. Схарактеризуйте напрями зовнішньої політики китайської династії Мін.

7. Чи можна вважати корейський напрям головним вектором зовнішньої політики середньовічної Японії?

Література

Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.

Васильев Л. С. История Востока: в 2 т. 6-е изд. / Л. С. Васильев. М. Издательство Юрайт, 2013. Т. 1. 722 с.

Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ: Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.

Джилман А. Сарацины. От древнейших времен до падения Багдада / А. Джилман. М.: Вече, 2007. 352 с.

- Дьячков С. В. История средневекового Востока. Конспект лекцій / С. В. Дьячков. Х.: ХНУ имени В. Н. Каразина. 2013. 420 с.
- Еремеев Д.Е. История Турции в средние века и новое время / Д.Е. Еремеев, М.С. Мейер. . М. : Изд-во МГУ, 1992. 246, 1 с.
- Зарин В. А. Запад и Восток в мировой истории XIV - XIX вв.: (Западные концепции общественного развития и становления мирового рынка) / В. А. Зарин. М.: Наука. Главная редакция восточной литературы, 1991. 264 с.
- Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу / А. Л. Зінченко. К.: Проза, 2005. 560 с.
- История международных отношений: основные этапы от древности до наших дней: Ученое пособие / Под ред. Г. В. Каменского, О.А. Колобова, Э. Г. Соловьева. М., 2007. М., Логос, 2007, 712 с..
- Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
- Історія середніх віків: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. істор. спец. / Ліхтей І., Надтока Г.М., Король В.Ю.; за заг. ред. Г.М. Надтоки. К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2018. 800 с.
- Кеннеди Х. Великие арабские завоевания / Х. Кеннеди. М.: АСТ, 2010. 475, [5] с.
- Литература Востока в Средние века : в 2 т. / Под ред. Н. И. Конрада и др. М. : Издательство МГУ, 1970. Т. 2. 464 с.
- Меликсетов А. В. (ред.) История Китая. Учебник. 2-е изд., испр. и доп. М.: Изд-во МГУ, Изд-во «Высшая школа», 2002. 736 с.
- Нуждин О.И. История международных отношений в средние века: Курс лекций / О.И. Нуждин. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2001. 117 с.
- Очерки истории международных отношений: Учебное пособие / Под ред. О. А. Колобова. М.: Нижний Новгород, 2001. 635 с..

Тема 7. Міжнародні відносини у Ранній Новий час (кінець XV – перша половина XVII ст).

1. Схарактеризуйте вплив Великих географічних відкриттів та ідеології гуманізму й Реформації на формування нових імперативів зовнішньої політики провідних держав.
2. Якими були міжнародні наслідки колонізації європейцями Нового світу.
3. Назвіть головні причини протиріч та наслідки Італійських війн.
4. Чи можна вважати, що Громадянські (Релігійні) війни у Франції мали істотне міжнародне значення?
5. Чи впливала зовнішньополітична активність Росії на утворення Речі Посполитої?
6. Якою мірою релігійний фактор позначився на створення міждержавних блоків напередодні Тридцятилітньої війни
7. Схарактеризуйте вплив турецького фактору на міждержавні відносини в кінці XV – першій половині XVII ст.

Література

- Алексеев М. В. Тридцатилетняя война / Алексеев М. В. Л.: Учпедгиз, 1961. 226 с..
- Брусилівська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусилівська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.
- Беляев М. П. Французская и имперская дипломатия в поисках мира: Из истории Вестфальского мирного конгресса (1644–1648) / М.П. Беляев. М. : ИВИ РАН, 2000. 110 с..
- Васильев Л.С. История Востока : в 2 т. 6-е изд. / Л. С. Васильев М. Издательство Юрайт,, 2013.Т. 1. 722 с.

- Веджвуд С. В. Тридцатилетняя война / С. В. Веджвуд. М.: АСТ, 2013. 576 с.
- Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. / Т. Григор'єва. Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.
- Гуляев В. И. Под личиной ацтекского бога. Испанское завоевание Мексики / В. И. Гуляев. М.: Таус, 2006. 312 с.
- Еремеев Д.Е., Мейер М.С. История Турции в средние века и новое время / Д. Е. Еремеев. М. : Изд-во МГУ, 1992. 246, 1 с.
- Ивонин Ю. Е. У истоков европейской дипломатии Нового времени / Ю. Е. Ивонин. Минск: Университетское, 1984.160 с.
- Ивонин Ю. Е. Становление европейской системы государств : Англия и Габсбурги на рубеже двух эпох / Ю. Е. Ивонин. Минск : Университетское, 1989. 197,[2] с.
- Ивонин Ю.Е. Международные отношения в Западной и Центральной Европе XVI в. : Очерки / Ю.Е. Ивонин; Смол. гос. пед. ун-т. Смоленск, 2001. 131 с.
- Ивонин Ю. Е. Универсализм и территориализм: Старая империя и территориальные государства Германии в раннее Новое время.1495–1806 / Ю. Е. Ивонин. Т. 1. М., 2004.
- Ивонина Л. И. Дипломатия и революция (Две Английские революции и европейская политика XVII в.) / Л.И. Ивонина. Смоленск : Б.и., 1998. 278 с.
- Ивонина Л. И. Дипломатия Тридцатилетней войны / Л. И. Ивонина, А. Ю. Прокопьева. Смоленск: Прогресс, 1996. 356 с.
- История внешней политики России, конец XV– XVII вв / А. Н. Сахаров и др. М. : Междунар. отношения, 1998. Т. 1 : Конец XV- XVII век. : От свержения ордынского ига до Северной войны. 447 с.
- Кеймен Г. Испания: дорога к империи.: Пер. с англ. / К. Кеймен. М.: АСТ, АСТ Москва, Хранитель, 2007, 699 с..
- Кофман А. Ф. Под покровительством Сантьяго. Испанское завоевание Америки и судьбы знаменитых конкистадоров / А. Ф. Кофман. СПб.: Крига, 2017. 1032 с.
- Лаворини М. Карл V. Властелин трех континентов / М. Лаворини. М.: Издательство: Ниола-Пресс, 2010 . 128 с.
- Лас Касас Бартоломе де. История Индии / Лас Касас Бартоломе де. Пер. с исп. СПб.: Наука, 2007. 2-е изд. 470 с.
- Семченков Я.С. Тридцатилетняя война 1618-1648 гг. /Я. С. Семченков. М.: Рейтар, 2009. 136 с.
- Тарле Е. В. Политика: История территориальных захватов (XV – XX века) / Е. В. Тарле. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. 799 с.
- Хэммонд И. Конкистадоры. История испанских завоеваний XV—XVI вв. / И. Хэммонд. М.: ЗАО «Центрполиграф», 2002. 400 с.

Тема 8. Вестфальська система міжнародних відносин (друга половина XVII – XVIII ст.).

1. В чому полягали головні принципи Вестфальської системи міжнародних відносин?
2. Розкрийте головні причини боротьби Франції за гегемонію у Європі та світі у другій половині XVII – XVIII ст .
3. Схарактеризуйте особливості національно-визвольної війни українського народу та дипломатії Козацької держави.
4. Зробіть порівняльний аналіз наслідків Війни за іспанську спадщину та Північної війни для системи міжнародних відносин в Європі.
5. Чи можна вважати Російську імперію новим впливовим чинником у міжнародних відносинах XVIII ст.?

6. Яким був вплив ідей Просвітництва та масонських лож на формування зовнішньополітичних прагнень європейської буржуазії?

7. Схарактеризуйте головні геополітичні наслідки боротьби північноамериканських колоній Англії за незалежність.

Література

Акимов Ю. Г. От межколониальных конфликтов к битве империй: англо-французское соперничество в Северной Америке в 1613–1713 годах. Изд. 2-е, перераб. и доп. / Ю. Г. Акимов. СПб., 2005.

Архенгольц И. В. История Семилетней войны / И. В. Архенгольц. М.: ООО «Издательство АСТ», 2001. 560 с.

Беспалов А. В. Битвы Великой Северной войны. 1700–1721. / А. В. Беспалов. М., 2005.

Беспалов А. В. Организация и военное искусство армий стран основных участниц Великой Северной войны (1700–1721 гг.) в рамках военнополитических союзов: дис. д. и. н. / Беспалов А.В. М., 2011. 836 с.

Борисов Ю. В. Дипломатия Людовика XIV / Ю. В. Борисов. М.: Международные отношения 1991. 381 с.

Дегоев В. В. Внешняя политика России и международные системы. 1700–1918: Учебное пособие / В. В. Дегоев. М.: Московский государственный институт международных отношений (Университет), 2004. 496 с.

Ивонин Ю. Е. Проблемы истории международных отношений в Новое время / Ю. Е. Ивонин. Смоленск: Смоленский гос. педагог. университет, 2002. 247 с.

Ивонин Ю. Е. Универсализм и территориализм: Старая империя и территориальные государства Германии в раннее Новое время. 1495–1806 / Ю. Е. Ивонин. М.: РКонсульт, Т. 1. М., 2004. 461 с.; Т. 2, Ч. 1. 2007. 274 с.; Т. 2, ч. 2: 2009. 334 с.

Ивонина Л. И. Международные отношения в Европе конца XVII века и «Славная революция» в Англии 1688–1689 гг. / Л.И. Ивонина. Смоленск : СГПУ, 2001. 110 с. .

Ивонина Л. И. Очерки международных отношений в Европе во время становления Вестфальской системы (1648–1715). / Л. И. Ивонина. М. : РКонсульт, 2005. 235 с. .

Медяков А. С. История международных отношений в Новое время: Учебник для вузов / А.С. Медяков. М.: Просвещение, 2007. 463 с.

Павленко С. О. Оточення гетьмана Мазепи: соратники та прибічники / Павленко С.О. К.: Вид. дім «КМ Академія», 2004. 602 с.

Ревякин А. В. История международных отношений в Новое время: Учеб. пособ / А. В. Ревякин. М.: РОССПЭН, 2004. 262 с.

Ростунов И. И. История Северной войны 1700—1721 гг. / И. И. Ростунов, В. А. Авдеев., М.Н. Осипова, Ю.Ф. Соколов. М.: Наука, 1987. 214 с.

Таїрова-Яковлева Т. Мазепа / Таїрова-Яковлева Т. К., 2007. 271 с.

Тарле Е. В. Политика: История территориальных захватов (XV – XX века) / Е. В. Тарле. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. 799 с.

Федорук Я. Віленський договір 1656 року: Східноєвропейська криза і Україна в середині XVII століття / Я. Федорук. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 623 с.

Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с/

Черкасов П.П. Екатерина II и Людовик XVI: Русско-французские отношения 1774-1792 гг. / П.П. Черкасов. М.: Наука, 2004. 528 с.

Чухлиб Т. Гетьманы правобережной Украины в истории Центрально-Восточной Европы (1663–1713) / Т. Чухлиб. К.: Вид. дім "Києво-Могилянська Акад.", 2004. 288 с.

Чухліб Т. В. Гетьмани і монархи: Українська держава в міжнародних відносинах 1648–1714 рр. Вид. 2-ге, доопрац. / Т. Чухліб. К.: Арістей, 2005. 640 с.

Чухліб Т. Переяслав 1654 року та проблема міжнародного утвердження українського гетьманату. / Т. Чухліб. К.: Ін-т історії України НАН України, 2003. 156 с.

Широкоград А. Русско-турецкие войны: 1676–1918 гг. / А. Широкоград. М.: ГПИБ, 2008. 233 с.

Эйри О. Реставрация Стюартов и Людовик XIV: От Вестфальского до Нимвегенского мира / О. Эйри. М., ГПИБ, 2008. 240 с.

Тема 9. Міжнародні відносини під час Великої Французької революції та Наполеонівських воєн

1. Якими були перші зовнішньополітичні рішення революційної Франції?
2. Доведіть, що війни революційної Франції сприяли порушенню старої системи європейської рівноваги.
3. Зробіть порівняльний аналіз зовнішньополітичних дій Англії, Пруссії, Австрії щодо революційної Франції.
4. Якою мірою прихід Наполеона до влади сприяв зростанню зовнішньополітичної активності Франції?
5. Чим зовнішньополітичні імперативи імперії Наполеона відрізнялися від зовнішньополітичних завдань революційної Франції?
6. Схарактеризуйте дипломатичну та розвідницьку діяльність Ш. Талейрана.
7. У чому полягають головні причини краху наполеонівської імперії?

Література

Ададуrow В. «Наполеоніада» на сході Європи: Уявлення, проекти та діяльність уряду Франції щодо південно-західних окраїн Російської імперії на початку XIX століття / В. Ададуrow. Львів, Львів: Вид-во УКУ, 2007. 560 с.

Безотосный В. М. Наполеоновские войны / В.М. Безотосный. М.: Вече, 2010. 416 с.

Борисов Ю. В. Шарль-Морис Талейран. Политическая биография / Ю.В. Борисов. М.: Международные отношения, 1989. 328 с.

Делдерфилд Р. Ф. Крушение империи Наполеона: Воен.-ист. хроники / Р. Т. Делдерфилд. М.: Центрполиграф, 2001. 442 с.

Делдерфилд Р. Ф. Закат империи / Р. Т. Делдерфилд. М.: АСТ, 2002. 621 с.

Исдейл Ч. Дж. Наполеоновские войны / Ч. Д. Исдейл. Ростов н/Д.: Феникс; М.: Зевс, 1997. 541 с.

Искуль С. Н. Внешняя политика России и германские государства (1801-1812) / С.Н. Искуль. М.: Индрик, 2007. 392 с.

История внешней политики России, XVIII век: (От Северной войны до войн России против Наполеона). М. Междунар. отношения, 1998. Том 2. XVIII век (От Северной войны до войн России против Наполеона). 303 с.

Краснов Н. А. США и Франция: дипломатические отношения, 1775–1801 / Н. А. Краснов. М.: ПАИМС, 2000. 423 с.

Крейе Э. Э. Политика Меттерниха: Германия в противоборстве с Наполеоном. 1799–1814: Пер. с нем. / Э. Э. Крейе. М., 2002.

Медяков А. С. История международных отношений в Новое время: Учебник для вузов / А. С. Медяков. М.: Просвещение, 2007. 463 с.

Надлер В. К. Император Александр I и идея Священного союза / В. К. Надлер. М.: Издательство: Кучково поле, 2011. 1088 с.

Орлов А. А. Союз Петербурга и Лондона. Российско-британские отношения в эпоху наполеоновских войн / А. А. Орлов. М.: Прогресс-Традиция, 2005. 367 с.

- Очерки истории международных отношений: Учебное пособие / Под ред. О. А. Колобова. М.: Нижний Новгород, 2001. 635 с.
- Подмазо А.А. Большая европейская война 1812 – 1815 годов: Хроника событий / А. А. Подмазо . М.: РОССПЭН, 2003. 367 с.
- Ревякин А. В. История международных отношений в Новое время: Учеб. пособ. / А. В. Ревякин. М.: РОССПЭН, 2004. 262 с.
- Рэй М.-П. Александр I / М.-П. Рэй. М.: РОССПЭН, 2013. 496 с.
- Сироткин В. Г. Наполеон и Александр I: Дипломатия и разведка Наполеона и Александра I в 1801-1812 гг. / В. Г. Сироткин. М.: Эксмо: Алгоритм, 2003. 414 с.
- Сироткин В. Г. Наполеон и Россия / В. Г. Сироткин. М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2000. 379 с.
- Сироткин В. Г. Дуэль двух дипломатий: Россия и Франция в 1801-1812 г.г. / В. Г. Сироткин. М.: Наука, 1996. 206 с.
- Соколов О. Аустерлиц. Наполеон, Россия и Европа: 1799–1805 гг. / О. Соколов. Т. I-II. М., 2006. Т. 1. М.: Русский импульс, 2006. Т. 1. 320 с Т.2. 240 с.
- Соколов О.В. Битва двух империй. 1805-1812. / О. В. Соколов. М.: Астрель; СПб.: Астрель-СПб., 2012. 756 с.
- Стегний П. П. Разделы Польши и дипломатия Екатерины II: 1772, 1793, 1795 / П. П. Стегний. М.: Междунар. отношения, 2002. 696 с..
- Тарле Е.В. Нашествие Наполеона на Россию. 1812. / Е.В. Тарле. М.: АСТ, 2009. 384 с.
- Тарле Е. В. Наполеон / Е.В. Тарле. М.: АСТ, 2010. 416 с.
- Тарле Е.В. Талейран / Е.В. Тарле. М.: Ленанд, 2016. 248 с.
- Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с.
- Хобсбаум Э. Век Революции. Европа 1789–1848 / Э. Хобсбаум. Ростов-на-Дону: Феникс, 1999, 480 с.

Тема 10. Віденська система міжнародних відносин

1. У чому полягають головні відмінності Віденської системи міжнародних відносин?
2. Розкрийте особливості діяльності Священного Союзу.
3. Якою мірою на зовнішню політику провідних держав впливала національно-визвольної боротьби народів Латинської Америки, Центральної та Південної Європи?
4. Що включає в себе поняття «Східне питання»?
5. Зробіть порівняльний аналіз зовнішньополітичних наслідків об'єднання Італії та Німеччини.
6. Наведіть приклади експансіонізму США згідно «Доктрини Монро»
7. Якими є головні причини утворення Троїстого Союзу 1882 р. та Російсько-французького союзу 1891-1893 рр.?

Література

- Дегоев В. В. Внешняя политика России и международные системы. 1700–1918: Учебное пособие / В. В. Дегоев. М.: Московский государственный институт международных отношений (Университет), 2004. 496 с.
- История международных отношений. Т. 1. От Вестфальского мира до окончания Первой мировой войны / Под ред А.В. Торкунова, М.М. Наринского. М.: Аспект Пресс, 2012. 400 с.
- Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Машевський О. П. Проблема Чорноморських проток у міжнародних відносинах (1870 – початок 1920-х рр.) / О. П. Машевський. К. : Аквілон-Плюс, 2010. 791 с.

Медяков А. С. История международных отношений в Новое время: Учебник для вузов / А.С. Медяков. М.: Просвещение, 2007. 463 с.

Надлер В. К. Император Александр 1 и идея Священного союза / В. К. Надлер. М.:Издательство: Кучково поле, 2011. 1088 с.

Ревякин А. В. История международных отношений в Новое время: Учеб. пособ. / А. В. Ревякин. М.: РОССПЭН, 2004. 262 с.

Тарле Е. В. Политика: История территориальных захватов (XV – XX века) / Е. В. Тарле. М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. 799 с.

Тема 11. Міжнародні відносини напередодні Першої світової війни

1.Схарактеризуйте головні причини загострення відносин між провідними державами наприкінці XIX – на початку XX ст.

2. Зробіть порівняльний аналіз причин та зовнішньополітичних наслідків іспано-американської, англо-бурської та російсько-японської війн.

3. Якою мірою загострення англо-германських протиріч вплинули на темпи підготовки до глобальної війни?

4. Проаналізуйте міжнародно-правову базу та механізм співробітництва країн-учасниць Антанти.

5. Наведіть приклади того, чому Балкани на початку XX ст. недаремно називали «пороховим льохом Європи».

6. Якими були головні причини Першої світової війни?

7. Чи була невійськова альтернатива розв'язання Липневої політичної кризи 1914 р.?

Література

Дегоев В. В. Внешняя политика России и международные системы. 1700–1918: Учебное пособие / В. В. Дегоев. М.: Московский государственный институт международных отношений (Университет), 2004. 496 с.

История международных отношений. Т. 1. От Вестфальского мира до окончания Первой мировой войны / Под ред А.В. Торкунова, М.М. Наринского. М.: Аспект Пресс, 2012. 400 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І.Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

Кондратенко Р. В. Испано-американская война (1898 г.) / Р. В. Кондратенко. Спб.: Цитадель, 2000.158 с

Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини XX ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.

Левицкий Н. А. Русско-японская война 1904 – 1905 гг. / Н.А. Левицкий. М.: Изд-во Эксмо, Изографус; СПб.: Terra Fantastica, 2003. 672 с.

Марущак, М. Й. Історія дипломатії XX ст.: Курс лекцій. – Львів, 2003. Бескид Біт, 2003. 303 с.

Машевський О. П. Проблема Чорноморських проток у міжнародних відносинах (1870 – початок 1920-х рр.) / О. П. Машевський. К. : Аквілон-Плюс, 2010. 791 с.

Ревякин А. В. История международных отношений в Новое время: Учеб. пособ. / А. В. Ревякин. М.: РОССПЭН, 2004. 262 с.

Романова Е.В. Путь к войне: развитие англо-германского конфликта, 1898-1914 гг. М.: МАКС Пресс, 2008. 328 с.

Тема 12. Перша світова війна як головний фактор світової політики 1914-1918

РР.

1. Проаналізуйте, як втілювалася під час військових дій перших місяців 1914 р. німецька доктрина «бліцкригу».
2. Якою мірою воєнні дії впливали на активність дипломатичних корпусів воюючих держав?
3. Які нові види озброєння використовувалися під час Першої світової війни?
4. Схарактеризуйте спроби та провал «мирних маневрів» держав в 1916-1917 рр.
5. Проаналізувати наслідки вступу у Першу світову війну США.
6. Якими були міжнародні наслідки Лютневої революції та Жовтневого перевороту в Росії?
7. Якою мірою втілювалися у міжнародних відносинах у 1918 р. «14 пунктів» президента США В. Вільсона?

Література

- Германия и русская революция 1917 – 1924: Пер. с нем. / Изд. Г. Кённа и Л. Копелева. Под ред. Я. Дабкина. М: Памятники исторической мысли., 2007. 383 с.
- Дегоев В.В. Внешняя политика России и и международные системы: 1700—1918 гг.: Учебное пособие / В.В. Дегоев. М.: Московский государственный институт МГИМО (Университет)-РОССПЭН, 2004. 496 с
- Енглунд П. Захват і біль битви. Перша світова у 211 епізодах / П. Енглунд. Фолио, 2016. 560 с.
- Ермаков В. История международных отношений XX века: Учебное пособие / В. Ермаков. СПб., 2008. Санкт-Петербург : Соларт, 2008. 511 с.
- История внешней политики России, конец XV– XVII вв / А. Н. Сахаров и др. М. : Междунар. отношения, 1999. Том 5. Конец XIX - начало XX века (От русско-французского союза до Октябрьской революции). 680 с.
- Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини XX ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
- Лиддел-Гарт Б. История Первой мировой войны / Б. Лиддел-Гарт . М.: АСТ, 2017. 576 с.
- Лютых А. А. История международных отношений и внешней политики России (СССР) в 1901–1939 гг.: Учебное пособие / А. А. Лютых, В. А. Тонких. М.: Науч.-образоват. форум по междунар. отношениям, 2005. 620 с.
- Мальков В. Л. Путь к имперству: Америка в первой половине XX в. / В. Л. Мальков. М. : Наука, 2004. 604 с.
- Марущак М. Й. Історія дипломатії XX ст.: Курс лекцій / М. Й. Марущак. Львів, 2003. Бескид Біт, 2003. 303 с.
- Машевський О. П. Проблема Чорноморських проток у міжнародних відносинах (1870 – початок 1920-х рр.) / О. П. Машевський. К. : Аквілон-Плюс, 2010. 791 с.
- Первая мировая война: Пролог XX века / Отв. ред. В.Л. Мальков. М.: Наука, 1998. 693 с.
- Порох, золото и сталь. Военно-техническое сотрудничество в годы первой мировой войны. М.: РХГА, 2018. 532 с.
- Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.
- Роган Ю. Падение Османской империи. Первая мировая война на Ближнем Востоке. 1914-1920 / Ю. Роган. М.: Альпина нон-фикшн, 2017. 560 с.
- Сапожников Л. Гибель четырёх империй. Неизвестная война 1914-1918 / Л. Сапожников. М.: Арий, 2015. 352 с.

- Свет и тени Великой войны. Первая мировая в документах эпохи. М.: РОССПЭН, 2014. 416 с.
- Уткин А. Первая мировая война / А. Уткин. М.: Культурная революция, 2013. 560 с.
- Хейстингс М. Первая мировая война. Катастрофа 1914 года / М. Хейстингс. М.: Альпина Паблишер, 2017. 604 с.
- Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с.
- Хрестоматія по історії міжнародних відносин XIX – початку XX в. / Сост. Н.Ю. Васильєв. – М.: МГІМО-Університет, 2010. 360 с.
- Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Тема 13. Міжнародні відносини у 1918-1929 рр. Створення Версальсько-Вашингтонської системи.

1. У чому полягали головні протиріччя провідних західних держав щодо проектів мирного договору та Уставу Ліги Націй?
2. Зробіть порівняльний аналіз змісту договорів країн Антанти з Німеччиною та її союзницями.
3. Якими були головні причини боротьби держав за панування на Тихому океані?
4. Схарактеризуйте головні рішення Вашингтонської конференції 1921-1922 рр.
5. У чому полягали головні принципи та протиріччя Версальсько-Вашингтонської системи?
6. Якою мірою на міжнародні відносини вплинули Локарнські угоди?
7. Зробіть порівняльний аналіз репараційних планів Дауеса та Юнга.

Література

- Газін В.П. Економіка та зовнішня політика Веймарської республіки (1925-1933 рр.): Східноєвропейські аспекти / В.П. Газін. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільськ. держ. пед. ун-т, 1999. 152 с.
- Горохов В. Н. История международных отношений. 1918-1939: Курс лекций / В. Н. Горохов. М. : Изд-во МГУ, 2004. 287 с.
- Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Ж.-Б. Дюррозель. К.: Основи, 1995. 903 с.
- Ди Нольфо Э. История международных отношений. (1918-1999) / Э. Ди Нольфо. М.: Логос, 2003. 1306 с.
- История международных отношений. Т. 2. Межвоенный период и Вторая мировая война / Под ред А.В. Торкунова, М.М. Наринского. М.: Аспект Пресс, 2012. 496 с. .
- Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.
- Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини XX ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
- Марушак, М. Й. Історія дипломатії XX ст.: Курс лекцій. – Львів, 2003. Бескид Біт, 2003. 303 с.
- Павлюк В.В. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1918-1945) : підручник для студентів / В. В. Павлюк. Львів: ЛА «Піраміда», 2010. 284 с.
- Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могилы, 2009. 140 с.
- Сидоров А. Ю. История международных отношений. 1918–1939 гг.: Учебник. 2-е изд. / А. Ю. Сидоров, Н. Е. Клейменова. М.: ЗАО Центрполиграф, 2008. 640 с.
- Соловйова В. В. Українська дипломатія у країнах центральної Європи 1917-1920 рр. / В. В. Соловйова. Донецьк : ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2004. 172 с.

Україна у міжнародних відносинах ХХ століття : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Я. Й. Малика. Львів: Світ, 2004. 391 с.

Цветков Г.М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917-1945рр.: Навч. посіб. / Г. М. Цветков. К.: Либідь, 1997. 232 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Тема 14. Міжнародні відносини у 1929-1939 рр. Крах Версальсько-Вашингтонської системи.

1. Якою мірою на міжнародні відносини вплинула світова економічна криза?
2. Доведіть, що саме гітлерівська Німеччина була головним вогнищем майбутньої світової війни.
3. Чому Ліга Націй виявилася неспроможною зберегти мир?
4. Як краху Версальсько-Вашингтонської системи сприяли дії Японії та Італії?
5. Проаналізуйте дискусійні питання про фактори, що впливали на формування політики умиротворення агресорів в політичних колах Великої Британії та Франції.
6. Чи можна вважати Мюнхенську угоду доказом намірів Великої Британії та Франції направити агресію Німеччини на Схід?
7. Схарактеризуйте вплив на міжнародні відносини підписання Пакту Молотова-Ріббентропа.

Література

Басистов Ю. В. Сталин – Гитлер: От пакта до войны / Ю.В. Басистов. СПб.: БЛИЦ, 2001. 200 с.

Горохов В. Н. История международных отношений. 1918-1939: Курс лекций / В. Н. Горохов. М. : Изд-во МГУ, 2004. 287 с.

Дашичев В. И. Стратегия Гитлера – путь к катастрофе, 1933 – 1945. В 2-х т. / В. И. Дашичев. М. : РАН, Институт международных экономических и политических исследований, 2005 .Т.1. .524 с.; Т. 2. 394 с.

Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / Ж.-Б. Дюррозель. К.: Основи, 1995. 903 с.

Ди Нольфо Э. История международных отношений. (1918-1999) / Э. Ди Нольфо. М.: Логос, 2003. 1306 с.

Иванов А.Г. Агрессоры и умиротворители: Гитлер, Муссолини и британская дипломатия / А.Г. Иванов. М.: Наука, 1993. 207 с.

История международных отношений. Т. 2. Межвоенный период и Вторая мировая война / Под ред А.В. Торкунова, М.М. Наринского. М.: Аспект Пресс, 2012. 496 с. .

Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. / О. П. Іваницька. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.

Карлей М. Дж. Альянс, который не состоялся, и приближение Второй мировой войны: Пер. с англ. / М. Дж. Карле. М.: Грант, 2005. 376 с.

Комптон Дж. Свастика и орел. Гитлер, Рузвельт и причины Второй мировой войны, 1933-1941 / Д. Комптон ; пер. с англ. Е. В. Ламанова. - М. : Центрполиграф, 2007. 255с.,

Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. : у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К. : ППК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.

Марущак, М. Й. Історія дипломатії ХХ ст.: Курс лекцій. – Львів, 2003. Бескид Біт, 2003. 303 с.

Молодяков В.Э. Несостоявшаяся ось: Берлин-Москва - Токио / В.Э. Молодяков. М.: Вече, 2004. 480 с.

Павлюк В.В. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1918-1945) : підручник для студентів / В. В. Павлюк. Львів: ЛА «Піраміда», 2010. 284 с.

Половина И. П.. Так подготавливалась Вторая мировая война / И. П. Половина. К. : НПУ им. М. П. Драгоманова, 2005. 108 с.

Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб / С. В. Пронь. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.

Цветков Г.М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917-1945рр.: Навч. посіб. / Г. М. Цветков. К.: Либідь, 1997. 232 с

Тема 15. Міжнародні відносини в період Другої світової війни (1939–1945 рр.)

1. Якими були головні причини Другої Світової війни?
2. Схарактеризуйте сутність так званої «Дивної війни».
3. Як відбувалося територіальне розширення СРСР у 1939-1940 рр.? 4. Военні дії та дипломатичні стосунки у 1940- першій половині 1941 рр. р.
4. Якою мірою напад Німеччини та її сателітів на СРСР змінив міжнародні відносини у світі?
5. В чому полягали головні протиріччя країн-учасниць антигітлерівської коаліції?
6. Зробіть порівняльний аналіз головних рішень Тегеранської та Кримської (Ялтинської) конференцій.
7. В чому полягає головне міжнародне значення перемоги країн антигітлерівської коаліції у Другій світовій війні?

Література

Басистов Ю. В. Сталин – Гитлер: От пакта до войны / Ю.В. Басистов. СПб.: БЛИЦ, 2001. 200 с.

Безыменский Л.А. Гитлер и Сталин перед схваткой / Л.А. Безыменский. М.: Вече, 2000. 512 с.

Бутенина Н. В. Ленд-лиз: сделка века / Н.В. Бутенина. М. Издательский дом ГУ ВШЭ,, 2004. 312 с.

Волков Ф. Д. Тайное становится явным: Деятельность дипломатии и разведки сверхдержав в годы Второй мировой войны / Ф.Д. Волков. М.: Политиздат, 1989. 356 с.

Дашичев В. И. Стратегия Гитлера – путь к катастрофе, 1933 – 1945. В 2-х т. / В. И. Дашичев. М. : РАН, Институт международных экономических и политических исследований, 2005 .Т.1. .524 с.; Т. 2. 394 с.

Завальнюк О.М. Україна в період Другої світової війни : навч. посіб. / О. М. Завальнюк, С. В. Олійник, С. В. Трубчанінов. Кам'янець-Поділ. : Оіюм, 2012. 543 с.

Иванов А.Г. Агрессоры и умиротворители: Гитлер, Муссолини и британская дипломатия / А.Г. Иванов. М.: Наука, 1993. 207 с.

Иванов Р. Ф. Сталин и союзники. 1941–1945 годы / Р. Ф. Иванов. М. : Вече, 2005. 480 с.

История международных отношений: Учебник. В 3 т. Т. 2. Межвоенный период и Вторая мировая война / Под ред. А.В.Торкунова, М.М.Наринского. М.: Аспект Пресс, 2012. 496 с.

Житорчук Ю.В. Так кто же виноват в трагедии 1941 года / Ю.В. Житорчук. М.: АСТ; СПб.: Полигон, 2008. 480 с.

Клавинг В.В. Западный фронт. Германия в войне 1939-1945 / В.В. Клавинг. М.: Яуза, Эксмо, 2005. 544 с.

Козлітін В. Д. Друга світова війна, 1939-1945 рр. : Навч. посіб. / В.Д. Козлітін. Х. : РА, 2001. 335 с.

Комптон Дж. Свастика и орел. Гитлер, Рузвельт и причины Второй мировой войны, 1933-1941 / Д. Комптон ; пер. с англ. Е. В. Ламанова. - М. : Центрполиграф, 2007. 255с.,

- Коппель О. Міжнародні відносини ХХ століття / О. Коппель, О. Пархомчук. К.: Школяр, 1999. 255 с.
- Кульков Е. Н. Война 1941 – 1945 годов: Факты и документы / Е. Н. Кульков, М. Ю. Мягков, О. А. Ржешевский. М.: Олма-Пресс, 2001. 346 с.
- Левітас Ф. Друга світова війна і український вимір. / Ф.Л. Левітас. К. : Наш час, 2011. 270 с.
- Марущак М. Й. Історія дипломатії ХХ ст.: Курс лекцій / М.Й. Марущак. Львів, 2003. Бескид Біт, 2003. 303 с.
- Молодяков В.Э. Несостоявшаяся ось: Берлин Москва - Токио / В.Э. Молодяков. М.: Вече, 2004. 480 с.
- Мягков М. Ю. Проблема послевоенного переустройства Европы в советско-американских отношениях 1941 – 1945 / М.Ю. Мягков. М., 2006. 182 с.
- Некрич А.М. Внешняя политика Англии в годы второй мировой войны (1939-1941) / А.М. Некрич. М.: Издательство АН СССР, 1963. 532 с.
- Очерки истории Министерства иностранных дел России. В 3-х томах. Т.2. 1917-2002 гг. М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. - 624 с.
- Павлюк В.В. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1918-1945) : підручник для студентів / В. В. Павлюк. Львів: ЛА «Піраміда», 2010. 284 с.
- Печатнов В. О. Сталин, Рузвельт, Трумен: СССР и США в 1940-х гг.: Документальные очерки / В.О. Печатнов. М.: Терра, 2006. 672 с.
- Пленков О.Ю. Третий Рейх. Война: до критической черты / О.Ю. Пленков. СПб.: Нева, 2005. 384 с.
- Половина И. П.. Так подготавливалась Вторая мировая война / И. П. Половина. К. : НПУ им. М. П. Драгоманова, 2005. 108 с.
- Ржешевский О. А. Сталин и Черчилль. Встречи. Беседы. Дискуссии: документы, комментарии. 1941 – 1945 / О.А. Ржешевский. М.: Наука, 2004 564 с.
- Різ Д. Друга світова війна за зачиненими дверима: Сталін, нацисти і Захід: Пер. з англ. / Д. Різ. К.: Темпора, 2010. 444 с.
- Сидоренко С.С. Битва за Британию / С. С. Сидоренко. М.: АСТ, Минск: Харвест, 2002. 48 с.
- Симоненко Р. Г.. Міжнародна обстановка непередодні Другої світової війни / Р. Г. Симоненко. К. : Вид-во гуманіт. л-ри, 2010. 71 с.
- Сиполс В. Я. Тайны дипломатические. Канун Великой Отечественной. 1939- 1941 / В.Я. Сиполс. М.: Новина, 1997. 448 с.
- Смирнов В. П. Краткая история Второй мировой войны / В.П. Смирнов. М: Весь мир., 2005. 356 с.
- Тегеран – Ялта – Потсдам: Сборник документов / Сост.: Ш.П. Санакоев, Б.Л. Цыбулевский. 2-е изд. М.: Издательство «Международные отношения», 1970. 416 с.
- Типпельскирх фон К. История Второй мировой войны / К. Типпельскирх фон. Крушение. М.: Вече, 2016. 592 с.
- Україна у міжнародних відносинах ХХ століття : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Я. Й. Малика. Львів: Світ, 2004. 391 с.
- Уткин А.И. Вторая мировая война / А.И. Уткин. М.: Эксмо, 2003. 960 с.
- Фалин В. М. Второй фронт. Антигитлеровская коалиция: конфликт интересов / В.М. Фалин. М.: Центрполиграф, 2000. 574 с.
- Хастингс М. Операция Оверлорд: Как был открыт второй фронт / М. Хастингс. М.: Прогресс, 1989. 462 с
- Хаттори Т. Япония в огне 1941 – 1945: Пер. с яп. / Т. Хаттори. СПб.: ООО «Издательство Полигон», 2000. 880 с.,
- Цветков Г.М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917-1945рр.: Навч. посіб. / Г. М. Цветков. К.: Либідь, 1997. 232 с.

Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Черчилль У. Вторая мировая война / У. Черчилль. М.: Альпина Паблишер, 2013. 3177 с.

Чубарьян А. О. Канун трагедии: Сталин и международный кризис. Сентябрь 1939 – июнь 1941 года / А.О. Чубарьян. М.: Наука, 2008. 476 с. .

3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, післяатестаційного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни

ЗРАЗОК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Схарактеризуйте причини та міжнародні наслідки Столітньої війни.
2. В чому полягали головні принципи Вестфальської системи міжнародних відносин?
3. Чим зовнішньополітичні імперативи імперії Наполеона відрізнялися від зовнішньополітичних завдань революційної Франції?
4. Зробіть порівняльний аналіз зовнішньополітичних наслідків об'єднання Італії та Німеччини.

ЗРАЗОК ТЕСТІВ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Яка з вказаних держав не входила до Антигабсбурзької коаліції доби Тридцятирічної війни?:

- A. Данія;
- B. Швеція;
- C. Франція;
- D. Саксонія.

2. Локарнские угоди були укладені у :

- A. 1920 р.
- B. 1925 р.
- C. 1929 р.
- D. 1930 р.

3. В 1882 р. Німеччина, Австро-Угорщина та Італія уклали:

- A. Троїстий союз;
- B. Священний союз;
- C. Союз трьох імператорів;
- D. Троїсту Антанту.

Завдання для підсумкового контролю

1. Предмет, мета та завдання курсу «Історія міжнародних відносин».
2. Основи вивчення історії міжнародних відносин. Характеристика ключових термінів
3. Поняття міжнародного права. Сутність суверенітету.
4. Основні категорії, інтереси та цілі учасників міжнародних відносин.
5. Види та форми міжнародних відносин.
6. Особливості розвитку міжнародних відносин на різних етапах всесвітньої історії.

7. Особливості міждержавних відносин на стародавньому Сході. Виникнення дипломатії
8. Военні походи Аккадського царства, Ассирії, Персидської держави.
9. Особливості зовнішньої політики Єгипту. Значення єгипетсько-хеттського договору 1278 р. до н.е. для історії міжнародних відносин.
10. Стародавня Індія в системі міждержавних відносин. Закони Ману про дипломатів та їхню діяльність.
11. Зовнішня політика Стародавнього Китаю.
12. Форми міжнародних зв'язків у Давній Греції.
13. Греція гомерівського та архаїчного періодів у міжнародних відносинах. Грецька колонізація Середземного та Чорного морів.
14. Греко-перські війни 499 - 449 рр. до н. е.
15. Зростання протиріч між Афінами та Спартою. Пелопоннеська війна (431 - 404 рр. до н. е.).
16. Захоплення Греції Македонією. Походи Олександра Македонського на Схід та їх міжнародні наслідки.
17. Особливості давньоримської дипломатії. Формування міжнародного права.
18. Зовнішня політика Римської республіки. Пунічні війни.
19. Зовнішня політика Римської імперії..
20. Середземноморська система міждержавних відносин в VI ст. до н. е. – V ст. н. е.
21. Падіння Західної Римської імперії та утворення варварських держав.
22. Зовнішньополітичні доктрини Карла Великого. Утворення та розпад Франкської імперії.
23. Постверденська Європа у системі міжнародних відносин.
24. Особливості міждержавних відносин у добу раннього Середньовіччя Система феодалної ієрархії та дипломатія сеньйорів.
25. Роль династичних зв'язків у міжнародних відносинах доби Середньовіччя.
26. Зовнішня політика Візантійської імперії у IV- XI ст.
27. Дипломатія Київської Русі.
28. Арабські завоювання та створення Арабського халіфату.
29. Загальна характеристика змін у міжнародних відносинах держав середньовічній Європи у XI-XV ст.
30. Протистояння між папством та імператорами Священної Римської імперії.
31. Дипломатична активність духовенства. Вплив християнства та лицарства на формування зовнішньополітичних доктрин Середньовіччя.
32. Хрестові походи. Міжнародна діяльність духовно-лицарських орденів.
33. Діяльність європейських та візантійських дипломатів у XI-XV ст.
34. Етапи та міжнародні наслідки реконкісти.
35. Столітня війна та її міжнародні наслідки.
36. Міжнародне становище Південно-Східної Русі у XIII-XV ст.
37. Утворення Галицько-Волинської держави та її відносини із Золотою Ордою, Литвою та Польщею.
38. Зовнішня політика країн Близького Сходу напередодні та під час хрестових походів.
39. Монголо-татарська навала, як зовнішньополітичний чинник. Створення Монгольської імперії та її міждержавні зв'язки.
40. Зовнішня політика імперії Тимуридів.
41. Завоювання турків-османів та загибель Візантії. Османська загроза країнам Європи.
42. Зовнішня політика середньовічної Індії. Делійський султанат та його боротьба з експансією монголів і Тамерлана.
43. Міжнародне становище середньовічного Китаю.

44. Японія в міжнародних відносинах Середньовіччя.
45. Вплив Великих географічних відкриттів та ідеології гуманізму й Реформації на зовнішню політику провідних держав.
46. Протиріччя між Іспанією, Священною Римською імперією та Францією в XVI ст. Італійські війни.
47. Іспано-англійське суперництво у XVI ст.
48. Утворення Речі Посполитої та її зовнішня політика.
49. Зовнішня політика Росії у XVI – першій половині XVII ст.
50. Передумови, хід та наслідки Тридцятилітньої війни.
51. Країни Близького Сходу у міждержавних відносинах в кінці XV – першій половині XVII ст. Турецька загроза.
52. Утворення та міжнародне становище Імперії Великих моголів
53. Головні принципи Вестфальської системи міжнародних відносин.
54. Спроби Франції домогтися гегемонії у Європі та світі у другій половині XVII – середині XVIII ст.
55. Національно-визвольна війна українського народу під керівництвом Б. Хмельницького. Дипломатія Козацької держави.
56. Війна за іспанську спадщину 1701-1714 рр. та її наслідки.
57. Північна війна та Ніштадтський мирний договір 1721 р. Російська імперія як новий чинник світової політики.
58. Російсько-турецькі війни XVIII ст.
59. Семирічна війна 1756-1763 рр. та її наслідки для Європи і світу.
60. Міжнародні відносини під час боротьби північноамериканських колоній Англії за незалежність. Створення США
61. Початок Великої Французької революції та її вплив на міжнародні відносини.
62. Війни революційної Франції. Порушення старої системи європейської рівноваги.
63. Прихід Наполеона до влади та початок Наполеонівських воєн.
64. Дипломатична та розвідницька діяльність Ш. Талейрана.
65. Імперія Наполеона, її зовнішньополітичні імперативи.
66. Крах Наполеонівської імперії.
67. Віденський конгрес 1814-1815 рр. та формування Віденської системи міжнародних відносин.
68. Вплив на зовнішню політику провідних держав національно-визвольної боротьби народів Латинської Америки, Центральної та Південної Європи.
69. «Доктрина Монро» і початок експансіонізму США.
70. Зовнішньополітичні наслідки європейських революцій 1848-1849 рр. та Кримської війни.
71. Утворення дуалістичної Австро-Угорщини. Об'єднання Італії.
72. Франко-пруська війна та об'єднання Німеччини. Постфранкфуртський порядок.
73. Російсько-турецька війна 1877-1878 рр. та її міжнародні наслідки.
74. Колоніальна політика європейських країн у XIX ст. та зростання колоніальних і континентальних протиріч.
75. Причини та міжнародні наслідки створення Троїстого та Російсько-французький союзів.
76. Загострення відносин між провідними державами на зламі XIX–XX ст. Іспано-американська, англо-бурська, російсько-японська війни.
77. Англо-германський антагонізм початку XX ст. Угоди Англії з Францією та Росією й завершення створення Антанти.
78. Марокканські конфлікти та італо-турецька війна 1911-1912 рр.
79. Перша та Друга Балканські війни.
80. Причини Першої світової війни.

81. Стратегічні плани та військовий потенціал Центральних держав й країн Антанти напередодні Першої світової війни.
82. «Сараєвське вбивство» та Липнева політична криза 1914 р.
83. Воєнні дії 1914 р. та їх вплив на активність дипломатичних корпусів воюючих держав.
84. Кампанії 1915 р.
85. Воєнні дії 1916 р.
86. Спроби та провал «мирних маневрів» держав в 1916-1917 рр.
87. Воєнні дії у 1917 р. Вступ США до війни.
88. Міжнародні наслідки Лютневої революції та Жовтневого перевороту в Росії. Брестський мирний договір.
89. «14 пунктів» В. Вільсона. Закінчення та підсумки Першої світової війни.
90. Паризька мирна конференція 1919-1920 рр.
91. Боротьба держав за панування на Тихому океані. Вашингтонська конференція 1921-1922 рр.
92. Створення Версальсько-Вашингтонської системи та її головні протиріччя.
93. Особливості міжнародних відносин в Європі у першій половині 1920-х рр.
94. Репараційне питання у 1920-х рр. Плани Дауеса та Юнга.
95. Міжнародні відносини у другій половині 1920-х рр. Пакт Бріана-Келлога.
96. Світова економічна криза 1929-1933 рр. та її вплив на міжнародні відносини. Виникнення двох вогнищ війни.
97. Напад Італії на Ефіопію. Італо-німецька інтервенція в Іспанії.
98. «Вісь Рим-Берлін» та формування союзу країн-агресорів.
99. Політика умиротворення агресорів. Міжнародні наслідки «Аншлюсу» Австрії й Мюнхенської угоди.
100. Пакт Молотова-Ріббентропа. Додатковий таємний протокол про розподіл територій у Центрально-Східній Європі
101. Причини Другої Світової війни.
102. Початок Другої світової війни. «Дивна війна».
103. Територіальне розширення СРСР у 1939-1940 рр. Радянсько-німецькі стосунки у 1939-1941 рр.
104. Воєнні дії та дипломатичні стосунки у 1940- першій половині 1941 рр. р.
105. Напад Німеччини та її сателітів на СРСР. Воєнні дії у 1941-1942 рр.
106. Особливості формування та діяльність антифашистської коаліції. Вступ США у війну.
107. Воєнні дії та дипломатичні стосунки у 1943 р. Тегеранська конференція та її рішення.
108. Вплив перемог радянських військ на дипломатичні дії СРСР. Кримська (Ялтинська) конференція.
109. Поразка і капітуляція Німеччини. Конференції у Сан-Франциско та Потсдамі.
110. Міжнародні відносини у Азійсько-Тихоокеанському регіоні під час Другої світової війни. Поразка і капітуляція Японії.
111. Головні підсумки Другої світової війни.

4. Завдання семестрових екзаменів

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
 Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Семестр   2

Форма навчання денна

Освітньо-кваліфікаційний рівень: «бакалавр»

Навчальна дисципліна: «Історія міжнародних відносин»

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Предмет, мета та завдання курсу «Історія міжнародних відносин» (13 балів).
2. Зовнішня політика країн Близького Сходу напередодні та під час хрестових походів (13 балів).
3. Причини та міжнародні наслідки створення Троїстого та Російсько-французького союзів (14 балів)

Затверджено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства протокол № 1 від 26 серпня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ (А.Ю. Парфіненко)
 підпис

Екзаменатор _____ (С. І. Лиман)
 підпис